

Neidonkenkä
Norna
Calypso bulbosa

Luontodirektiivin laji (liitteet II ja IV)
BOR suojelutaso epäsuotuisa riittämätön, heikkenevä

Koodi: 1949

Rauhoitettu (LSA 471/2013)
Uhanalainen (LSA 471/2013)

Uhanalaisuusluokka (IUCN): vaarantunut (VU)

Kuva: Heikki Eeronheimo

Luonnehdinta

Neidonkenkä on viehättävimpiä kämmeköitämme. 10–20 cm pitkän varren tyvellä on yksi talvehtiva, soikea, pitkittäispoimuinen, alta violetti lehti. Varren latvassa on kolmesenttinen, vaniljantuoksuinen kukka. Kukan konttimainen huuli on valkea ja ruskeatäplikäs. Muut kehälehdet ovat kapeat ja vaaleanpunaiset. Neidonkenkä kukkii varhain, etelässä jo toukokuussa ja pohjoisessakin pääosin ennen juhannusta. Kukkimisen jälkeen kehittyä nuijamainen, pysty kota.

Elinympäristö ja levinneisyys

Neidonkenkä on valtaosin kalkkiseutujen vanhojen, kuusivaltaisten metsien kasvi. Kasvupaikkavalikoima on kuitenkin laaja katajaisista männiköistä lehtoihin ja lettokorpiin. Pääesiintymisalueita ovat Kuusamo sekä Etelä- ja Keski-Lapin kalkkialueet. Myös eteläisessä Suomessa on yksittäisiä esiintymiä.

Nykytila ja uhkatekijät

Metsän avohakkuu ja auras sekä muut metsänhoitotoimet ovat hävittäneet neidonkengän lukuisilta paikoilta. Moni esiintymä on aikoinaan tuhoutunut pellonraivauksessa, ja asutuskeskusten liepeillä kasvi on jäänyt rakentamisen jalkoihin. Neidonkenkää uhkaavat myös kaivostoiminta, keruu ja yritykset siirtää kasvi puutarhaan. Yli puolet neidonkengän esiintymistä on suojelualueilla.

Hoitosuosituks

Neidonkenkä ei siedä avohakkuuta tai voimakkaita harvennushakkuuta, eikä kasvupaikan maanpinnan muokkausta. Iäkkäissä metsissä kevyet harvennushakkuut voivat olla mahdollisia, sillä ne saattavat parantaa pölytystä ja siementen itämismahdollisuuksia. Osa kasvupaikoista on metsälain erityisen tärkeitä elinympäristöjä (lehdot, lehtokorvet), joita on metsälain mukaan käsiteltävä niin, että niiden ominaispiirteet säilyvät.

Lähteet

- Abeli, T., Jäkäläniemi, A., Wannas, L., Mutikainen, P., Tuomi, J. 2013: Pollen limitation and fruiting failure related to canopy closure in *Calypso bulbosa* (Orchidaceae), a northern food-deceptive orchid with a single flower. *Botanical Journal of the Linnean Society* 171: 744–750.
- Hämät-Ahti, L., Suominen, J., Ulvinen, T. & Uotila, P. (toim.). 1998. Retkeilykasvio. 4. uudistettu painos. Luonnontieteellinen keskusmuseo, Kasvimuseo, Helsinki. 656 s.
- Ingelög, T. & Lillieroth, G. 1987. *Calypso bulbosa*. Teoksessa: Ingelög, T., Thor, G. & Gustafsson, L. (toim.). *Floravård i skogsbruket – Artdel. 2:a upplagan*. Skogsstyrelsen, Jönköping. 458 s.
- Jäkäläniemi, A. 2012. Neidonkenkä – norna. Teoksessa: Rytteri, T., Kalliovirta, M. & Lampinen, R. (toim.). *Suomen uhanalaiset kasvit*. S. 75–77. Tammi, Helsinki.